

Slechtvalk verovert Rotterdam

André de Baerdemaeker [bureau Stadsnatuur Rotterdam; a.debaerdemaeker-bsr@nmr.nl]

▲ Slechtvalk (vrouwje) op 125 meter hoogte; Maasvlakte, 13 juni 2006. (Martin Mollet)

Dit verhaal begint op nieuwjaarsdag 2005. Wijlen Henk Besjes, medewerker van Stichting Landschapsonderhoud Rotterdam, ziet dan een slechtvalk (*Falco peregrinus*) over de Coolsingel vliegen. Twee weken later, op 14 januari, bespeurde Leo Hoogwerf de vrij grote roofvogel in het logo van Nationale Nederlanden op de Delftse Poort. De grote glazen constructie was opgesierd met enkele lange, witte poepstrepen. In de daarop volgende maanden werd de roofvogel nog met enige regelmaat op deze plaats door verschillende waarnemers gezien. Zou de zeldzame slechtvalk in Rotterdam gaan broeden?

Maasvlakte

Het antwoord is een eenduidig 'ja'. Sinds 2000 is het broeden van de slechtvalk op Rotterdams grondgebied een feit (van Geneijgen 2000). Op één van de schoorstenen van de energiecentrale op de Maasvlakte worden sinds dat jaar stevast jongen groot gebracht in een nestkast.

Vermoedelijk is de broedlocatie in de tussenliggende jaren enkele malen van eigenaar verwisseld. Het wijfje dat hier in 2000 broedde, had geen ringen om haar poten maar het op 13 juni 2006 gefotografeerde vrouwje was daarentegen wel geringd (zie de foto van Martin Mollet, ook op de omslag van deze Straatgras). Het is niet ongebruikelijk dat slechtvalken in het voorjaar onderling zware strijd leveren voor het behoud van een geschikte broedlocatie. Het vormt een goede aanwijzing dat uitbreiding van het aantal broedparen op handen is.

Shell Pernis

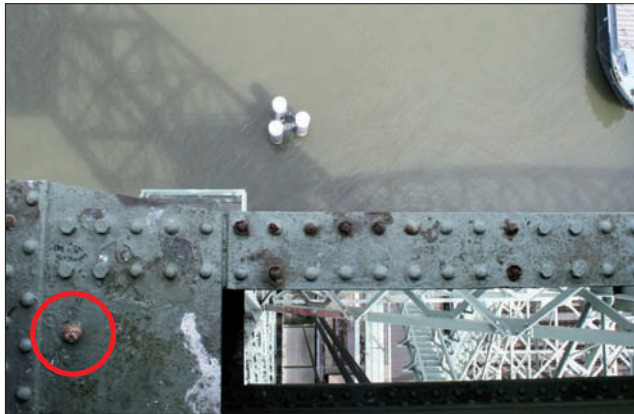
Het tweede broedpaar meldde zich al in 2003, toen een pas uitgevlogen jonge slechtvalk werd aangetroffen op het terrein van Shell Pernis. De jonge vogel werd na een kort verblijf bij Vogelklas Karel Schot gezond en wel weer teruggeplaatst in de buurt van het nest en meteen door een ouder van prooi voorzien (van der Heiden 2003). Over deze locatie deden overigens al eerder de

nodige geruchten de ronde, zodat we ervan uit mogen gaan dat deze broedplaats misschien al vanaf 2001 in gebruik is. De slechtvalken broeden hier op een procestoren van de olieraffinaderij. Niet bepaald een veilige nestplaats, zo bleek uit de val van de jonge valk. Omwille van de veiligheid van zowel vogels als personeel, viel daarom het besluit daar ook een nestkast te plaatsen, wederom op een schoorsteen. Net als op de Maasvlakte brengen de valken hier inmiddels al enkele jaren achtereen nakomelingen ter wereld.

De Hef

In het licht van deze broedgevallen was de aanwezigheid van een volwassen vrouwelijke slechtvalk in het centrum van Rotterdam dus een zeer intrigerende verschijning. Vaak vertrekken slechtvalken in het voorjaar naar meer noordelijke broedgebieden. De eerste zomerwaarneming van een slechtvalk bij de Delftse Poort, gedaan op 22 juli 2005 door Bert Rosbach, was hoopgevend. Er bleef echter lange tijd onduidelijkheid bestaan over de status van de slechtvalk in het centrum.

In mei 2006 ontdekte Hennie Schoordijk een slechtvalk op één van de pylonen van de Willemsbrug. De daaropvolgende maanden werd de vogel onregelmatig waargenomen. In de periode 2007 tot en met 2008 nam het aantal meldingen van slechtvalken rond de maasbruggen toe, waaruit bleek dat er waarschijnlijk sprake was van een vast territorium. Definitieve duidelijkheid kwam echter pas in 2009. In het vroege voorjaar resulteerde een gerichte zoekactie van de auteur al snel in de vondst van de broedplaats. Op 21 maart was een vrouwje aanwezig op de Koningshavenbrug (de spoorbrug die beter bekend staat als 'de Hef') op het Noordereiland. Rond 13:00 uur verscheen een volwassen mannetje met een prooi in zijn klauwen die hij met veel ceremonieel vertoon overdroeg aan zijn partner. De waargenomen ceremoniële gedragingen van beide vogels (cf Ratcliffe 1980) wezen erop dat de stalen balk waarop de vogels zich ophielden de

▲ Het slechtvalkenei lag onbeheerd en onbeschut op een kale stalen plaat, hoog op de Hef. (Garry Bakker)

▲ Vorm, maat en kleur wezen op een ei van een slechtvalk. (Garry Bakker)

vermoedelijke nestplaats zou zijn. In overleg met de eigenaar van de brug, het Havenbedrijf Rotterdam, controleerde bSR-ecoloog Garry Bakker de beoogde nestplaats. Tot zijn vreugde trof hij een ei aan dat echter onbeheerd en onbeschut op een kale stalen plaat lag. Het formaat (van een gemiddeld kippenei), de vorm en de roodbruine kleur met donkere tekening, wezen zeker op het ei van een slechtvalk. Er werden tijdens dit bezoek geen volwassen slechtvalken waargenomen. Aangezien de slechtvalk normaal gesproken drie tot vier eieren legt (Cramp & Simmons 1980), bestonden weinig illusies over de slagingskansen van dit legsel. Op 8 mei en 8 juni 2009 werd het vrouwtje nog op en rond de broedplaats waargenomen. Vanaf de grond was echter geen enkele suggestie van de aanwezigheid van een jonge valk te bespeuren. Op 9 juli 2009 is de brug wederom bezocht. Hoewel er nog prooiresten en ontlasting te vinden waren, bleek duidelijk dat er geen jongen op de brug zijn grootgebracht.

Nestkast biedt kansen

Wat de oorzaken zijn van het mislukken van dit legsel is helaas niet bekend geworden. Het is goed denkbaar dat dit de eerste broedpoging van deze valken was en dat zij nog vrij onervaren waren. Ook de keuze van de nestplaats komt nogal onbeholpen over. Slechtvalken maken net als alle andere valkensoorten geen nest, maar schrapen hooguit een kuiltje uit alvorens de eieren te leggen op een plaats naar keuze (Ratcliffe 1980). Dat een kale metalen plaat daar niet de meest geschikte plaats voor is lijkt voor de hand te liggen. Wellicht dat ook hier het plaatsen van een nestkast de kansen voor de valken doen toenemen. Het Havenbedrijf Rotterdam heeft reeds medewerking aan dit initiatief toegezegd.

Hulp bij duivenoverlast

De slechtvalk veroverft Rotterdam en de regio Rijnmond in gestaag tempo. Ook op andere hoge constructies in de regio worden zo nu en dan slechtvalken waargenomen.

De hoofdprooi van de slechtvalk, de stadsduif (*Columba livia domestica*), houdt zich overwegend op in stedelijk en industrieel gebied. Het zal de lezer daarom misschien bevreemden dat deze uitgesproken liefhebber van duivenvlees de overvloed aan duiven in het centrum van Rotterdam niet eerder heeft ontdekt. In ieder geval kan de stad de komende jaren uitzien naar wat hulp van bovenaf bij de aanpak van de duivenoverlast. ◀

Literatuur

- Cramp, S. & Simmons, K.E.L. (eds.), 1980 - Handbook of the Birds of Europe, the Middle East and North Africa, Volume 2 - Oxford University Press
- Ratcliffe, D., 1980 - The Peregrine Falcon (2nd ed.) - T&AD Poyser
- van der Heiden, A., 2003 - Slechtvalken op het terrein van Shell-Pernis - Slechtvalk Nieuwsbrief 9(1): 15
- van Geneijgen, P., 2000 - Broedresultaten van de slechtvalk in Nederland in 2000 - Slechtvalk Nieuwsbrief 6(1): 2-4

▲ Slechtvalk op de Willemsbrug; mei 2007. (Hennie Schoordijk)

▲ Prooiresten van de slechtvalk, gevonden op de Willemsbrug: kop van een Turkse tortel [rechts], poot [onder] en opperarmbeen [links] van een stadsduif. (Kees Moeliker)